

GLB-tour

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gaat veranderen. Boeren krijgen vanaf 2013 geen geld meer op basis van historische rechten, maar op basis van geleverde maatschappelijke diensten. Het is een vaak abstracte discussie waarin in algemene zin wordt gesproken over maatschappelijke waarden en diensten en over de concurrentiekracht van de landbouw. Daarom is het goed om eens een keer aan de andere kant te beginnen. Een deskundigenpanel is op zes bedrijfsbezoeken geweest. Op de zes bedrijven besprak het panel hoe een wijziging in het GLB er op dat ene bedrijf uit zou kunnen gaan zien. Hoe groot is de huidige afhankelijkheid van de

subsidies, welke diensten of waarden worden beloofd, welke bedrijfsactiviteiten vallen onder maatschappelijk verantwoord ondernemen, welke activiteiten vallen onder de kop innovatie en op welke wijze moet de boer/boerin de bedrijfsvoering aanpassen om in de toekomst overeind te blijven? Leidraad voor de gesprekken waren de BIN-cijfers over de gemiddelde bedrijfsresultaten van vergelijkbare bedrijven.

De 'GLB-tour' is een initiatief van Netwerk Platteland, Stichting Natuur en Milieu, LTO Noord en is gefinancierd door het Ministerie van LNV (thans EL&I).

Harmannus Begeman is akkerbouwer in Nieuwe Pekela. Hij heeft een typisch veenkoloniaal bedrijf met 50 procent aardappelen en de rest bieten, granen en nog negen hectare cichorei. Hij vormt een maatschap met zijn vader. Vader en zoon zijn nu bezig het bedrijf zo in te richten dat Begeman junior het alleen kan runnen. Er is waarschijnlijk een opvolger. Het bedrijf is 127 hectare groot (iets groter dan gemiddeld), een deel van de grond 45 hectare ligt achter het huis, een ander deel (35 ha) ligt bij Veendam en dan zijn er nog twee stukken van 15 en 35 hectare die elders liggen. De percelen zijn allemaal goed bereikbaar.

Begeman:

“Het is de bedoeling dat de huidige maatschap op termijn gesplitst gaat worden en dat het in principe door één man gerund wordt.”

“De komende tijd is vooral de opslag en de afvoer van producten nog een punt van aandacht. De schuur voor pootgoedbewaring is nu nog te klein dus dat gaan we aanpakken. Verder heb ik onlangs geïnvesteerd in een nieuwe machine voor precisiebespuiting. Dat scheelt weliswaar niet heel veel in de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen maar je bent wel veel preciezer bezig en dat scheelt dus in de opbrengst. Verder verhuur ik in het voorjaar een schuur aan Agrifirm voor de opslag van allerlei middelen dus dat levert mij ook weer wat inkomsten op. Dat geldt ook voor de akkerranden die ik inzaai en beheer en waarvoor ik geld krijg. Daar krijg ik nu 1500 euro per hectare voor. Ik zie trouwens niet in waarom ik voor die akkerranden wel geld krijg, en voor een hectare mooie suikerbieten niet. Voor een toerist of iemand die hier langs komt fietsen, maakt dat volgens mij weinig verschil. Verder is het zo dat wij nu voor een groot deel afhankelijk zijn van GLB-subsidies. Plat gezegd zouden wij geen inkomen hebben zonder GLB. Eigenlijk is dat niet gezond, maar ja, van de andere kant levert het wel veel werkgelegenheid op in de regio en vormen wij ook de basis van de sociale structuur in de dorpen. Zonder landbouw geen sociale omgeving.”

KLOPPEN DE BIN-CIJFERS?

Volgens de adviseurs lijken de cijfers nog iets te rooskleurig. Zeker de neveninkomsten zijn te hoog ingeschat. Volgens de BIN-cijfers halen de boeren hier ongeveer 120% van hun inkomen uit GLB-geld. Dat verbaasde de adviseurs aanvankelijk maar na wat narekenen bleek dat toch wel redelijk te kloppen voor de bedrijven in deze regio. Conclusie is in ieder geval dat het niet voor iedereen zichtbaar is welk deel van het inkomen subsidie is en welk deel niet. Dat komt omdat een deel van de subsidie rechtstreeks naar de ondernemer gaat, een ander deel gaat via de AVEBE, verwerkt in de aardappelprijs, naar de boeren.

WAT ZULLEN DE GEVOLGEN ZIJN VAN EEN NIEUW GLB?

Invoering van een flat rate van 250 euro per hectare is een ramp voor de ondernemers. Hiermee komt het inkomen ongeveer op 0 uit. Dat is het einde van het verhaal hier in de streek. Maar de ondernemers en adviseurs vinden het gerechtvaardigd om toch een GLB-steun te behouden voor het gebied. We kunnen hier nu eenmaal niet tegen een wereldmarktprijs produceren. Jarenlang hebben we inkomenssteun gehad, en dat was ook hele erg hard nodig. Toen kwam de McSharry-regeling om de prijsdalingen te compenseren. Dat was voor deze sector in dit gebied harde noodzaak zeker als Nederland een grote zelfvoorzieningsgraad wil blijven realiseren.

Maar de aanwezigen bij de discussie steken ook de hand in eigen boezem. Want misschien zijn we als telers en AVEBE de laatste jaren te gemakkelijk geweest. We hadden misschien hogere prijzen moeten krijgen voor onze aardappelen. Daar hebben we te weinig werk van gemaakt. Van de andere kant staat de AVEBE ook met de rug tegen de muur. De AVEBE heeft concurrentie van de tarwe- en mais-industrie die ook zetmeel kunnen leveren. Als die andere zetmeelproducten goedkoper worden, wordt het

onmogelijk om nog een redelijke prijs voor de zetmeelaardappelen te krijgen. In feite hangt de toekomst van de zetmeelaardappelen dus voor een groot deel af van de tarweprijs. Bij een tarweprijs van 200 euro is het hier nog goed te doen om aardappelen te verbouwen en te verkopen, maar bij een prijs van 100 euro wordt het een moeilijke zaak. De mogelijkheden voor de AVEBE om nichemarkten te gaan bedienen met specialties worden wel voortdurend onderzocht maar leveren alsnog geen ultieme oplossingen voor de landbouwsector op.

Een andere belangrijke consequentie is dat er waarschijnlijk een andere verdeling over Nederland zal gaan komen in productie. In de Flevopolder zou men zich volgens ingewijden al zorgen maken dat we hier in de Veenkoloniën ook consumptieaardappelen gaan telen. Misschien is dat een mogelijkheid, maar vooralsnog stapt daar geen enkele ondernemer in omdat het nu technisch nog veel te ingewikkeld is om de aardappelen schoon en netjes te kunnen rooien op deze veengrond. Datzelfde geldt eigenlijk voor de meeste andere gewassen: de veengrond is bijna nergens echt geschikt voor en kan zelden concurreren met de teelt op klei. Tekenend daarvoor is de al dertig jaar lang gaande zoektocht naar het Vierde Gewas. Dat gewas is nog steeds niet gevonden en de hoop op dit gewas is bij deze groep boeren al een beetje vervlogen. Melkproductie zou misschien nog wel kunnen maar daarvoor is de grond nu nog veel te duur. Bovendien zou dat volgens de gespreksdeelnemers niet passen in deze buurt en ook niet bij deze ondernemers. Maar wat je ook produceert, het zal altijd gerelateerd worden aan de graanprijs. Een afnemer zal altijd met de ondernemer meerekenen en welk gewas dan ook zal in deze streek nooit veel meer opleveren dan wat graan oplevert. Die afnemer rekent gewoon met je mee en weet dat jouw alternatief alleen graan is en zal daarom niet boven de graanprijs gaan zitten.

Aanwezig 1 november 2010

Collega-akkerbouwer: G. A. Smit

Collega-akkerbouwer: Erik Bentum

Agrifirm BV, bedrijfsadviseur: Niels Maris

Triple AAA: Hendrik Prins

Wietze Hulshof

AVEBE: Jans Klok

Adviseur Rabobank: G. Veenstra

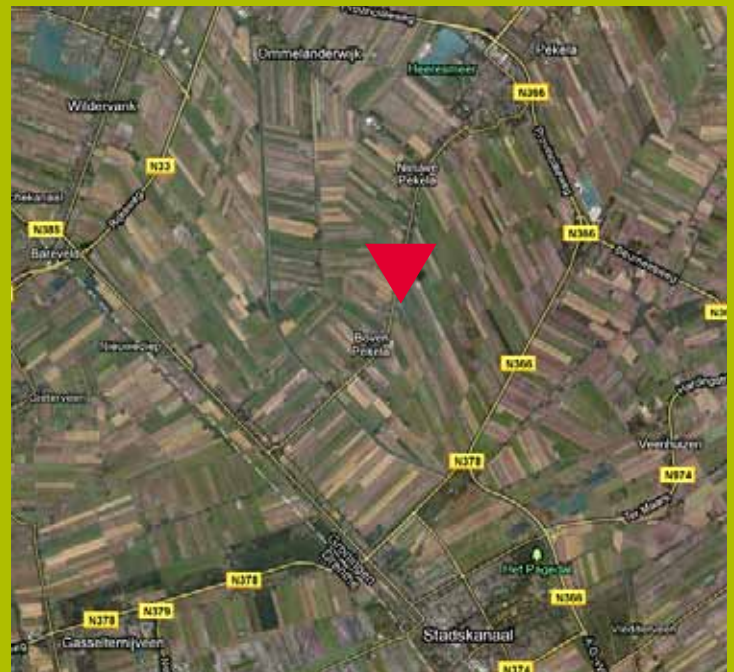
Netwerk Platteland: Rob Janmaat (gespreksleider)

Geert van Duinhoven (notulist)

LTO-Noord: Jasper van der Horst

Ministerie van EL&I: Anne Bruinsma

Stichting Natuur en Milieu: Ben Hermans

Locatie bedrijf Begeman (bron: Google Maps)

WELKE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTEN Zouden PASSEN IN DEZE OMGEVING EN BIJ DEZE BEDRIJVEN?

Nu al maken veel akkerbouwers gebruik van de regeling voor akkerrandenbeheer. Daar waar het mag, maak je daar als akkerbouwer onmiddellijk gebruik van. Niet alle gebieden zijn echter al als zodanig door de provincie aangewezen.

Windsingels passen niet meer in het gebied. Onze voorouders hebben ze allemaal weggehaald en opnieuw aanleggen heeft geen toegevoegde waarde. Voorheen waren de singels bedoeld om winderosie tegen te gaan, maar dat is niet meer nodig als je als boer in je bouwplan zorgt dat wind geen vat krijgt op de bodem. Zo zaaien we hier vaak een groenbemester in tussen de bieten en de granen en die spuiten we als het gewas opkomt weg. Zo heb je dus altijd een gewas op je akker staan. Ploegen doen we niet meer dus dat geeft ook geen erosie meer.

Het verhogen van het gehalte aan organische stof in de bodem passen de ondernemers al maximaal toe. Vooral ook uit oogpunt van de ondernemer levert dat meer dan voldoende in de opbrengst op om er zorgvuldig aan te werken. Compost opbrengen is de meest gebruikte manier hier. Maar de mestwetgeving is zodanig dat je nauwelijks nog meer kunt doen dan we nu al doen.

Antiverdrogingsmaatregelen kunnen misschien wel een optie zijn omdat de boeren zelf ook wel vinden dat het belangrijk is om water langer in het gebied vast te houden. Dat kan echter niet tegelijkertijd betekenen dat er dan een hoger peil komt, want dat is weer lastig voor de bedrijfsvoering.

Volgens de deelnemers aan de discussie is het dus moeilijk om via maatschappelijke diensten het inkomen aan te vullen. Wel zien ze nog wat andere mogelijkheden. Ten eerste zijn er mogelijkheden voor mestopslag in de regio. Dat zou de veehouders

helpen -ze zijn meteen van de mest af- en bovendien kun je dan als akkerbouwer altijd op het juiste moment de mest uitrijden, je hebt immers mest in een eigen opslag. De gemeente ziet dat echter niet zitten omdat het landschapsvervuilend zou zijn.

Blijft over om een slag te maken richting duurzaamheid. Dat zou de sector misschien minder afhankelijk maken van subsidies. Maar dan zou je het GLB-geld wel moeten inzetten om die grote innovaties richting duurzaamheid mogelijk te maken. Je zou dan kunnen denken aan de ontwikkeling en gebruik van biodiesel, zonnewarmte en windmolens. Wat windmolens betreft hebben de ondernemers tien jaar geleden al eens een plan gemaakt, maar dat is toen tegengehouden door de provincie die namelijk geen windmolens in deze regio wil hebben.

Samenvattend overzicht van resultaten van Veenkoloniale akkerbouwbedrijven (2008/9 voorlopig)

Jaar		2005	2006	2007	2008	2009
Aantal bedrijven		1.070	1.070	1.020	960	940
Opp cultuurgrond	ha	69,0	68,6	70,9	73,6	75,2
	eigendom %	67	70	68	71	67
	erfpacht %	8	8	7	8	8
	pacht %	24	22	25	21	24
Aantal huishoudens		1,26	1,16	1,22	1,14	
Aantal ondernemers		1,70	1,65	1,59	1,55	1,55
Inkomen en balans						
Inkomen uit bedrijf	€	32.200	37.600	80.100	59.200	55.400
Totaal EU-betalingen	€	37.710	42.390	47.880	53.440	
EU-betalingen als % van ink. uit bedrijf	%	117,0	112,9	59,7	90,3	
Totaal inkomen	€	49.000	66.600	95.200	57.300	71.600
Vreemd vermogen	€	465.500	497.500	543.400	663.200	
Eigen vermogen	€	1.213.900	1.512.900	1.658.900	1.778.900	
Solvabiliteit	%	74	77	77	74	
Opbrengsten, kosten en afschrijvingen						
Totaal opbrengsten	€	164.200	181.900	241.000	240.700	234.800
	w.v. tarwe €	3.300	4.700	6.900	7.000	
	w.v. gerst €	8.300	12.400	16.400	15.200	
	w.v. consumptieaardappelen €	1.700	2.300	2.700	1.700	
	w.v. zetmeelaardappelen €	56.400	51.200	83.200	71.700	
	w.v. suikerbieten €	34.100	35.300	33.300	40.200	
	w.v. overige opbrengsten ¹¹ €	14.700	29.600	42.400	41.200	42.300
Totaal betaalde kosten en afschrijvingen	€	133.800	145.800	161.300	184.700	182.400
	w.v meststoffen €	8.600	8.100	9.100	11.100	
	w.v. zaaizaad en pootgoed €	8.700	10.500	12.000	13.500	
	w.v. gewasbeschermingsmiddelen €	19.800	19.800	27.100	26.100	
	w.v. betaalde pacht €	10.400	10.700	12.800	11.700	
	w.v. afschrijving gebouwen €	6.500	6.700	7.100	6.900	
	w.v. afschrijving machines en installaties €	16.100	19.500	19.300	21.600	
	w.v. brandstoffen €	6.800	8.700	8.200	10.700	
	w.v. onderhoud €	11.100	10.800	12.900	16.200	
	w.v. werk door derden €	8.100	8.400	8.300	11.600	11.700
	w.v. financieringslasten €	16.200	18.900	22.600	29.300	28.200
	w.v. algemene kosten €	7.500	8.800	8.100	9.400	9.800
¹¹ Onder andere de beheersvergoedingen, loonwerk, opbrengsten verkochte energie, recreatie e.d.						

Opp. per bedrijf, fysieke opbrengsten en opbrengstprijzen zetmeelaardappelen

Jaar		2005	2006	2007	2008
Gemiddelde oppervlakte gewas	ha	43,8	38,4	43,1	44,6
Fysieke opbrengst per ha	kg	43.480	37.639	40.351	44.153
Prijs per 100 kg	€	6,9	5,5	7,5	6,1